

Különös békepont*

**Hölgyeim és uraim, tisztelt ünneplő közön-
ség! Dicsértessék a Jézus Krisztus!**

Nem olyan régen még így köszöntek eleink, folytatva azt a hagyományt, ami az emberiség kezdetei óta élt, de legalábbis azoktól az időktől fogva, ameddig az írásos emlékek meg a mesékben, dalokban, szokásokban megőrzött hagyomány mutatja. Az emberek találkozására ugyanis roppant jelentőségű. *Jézus* mondja, hogy ahol ketten-hárman összejönnek az ő nevében, ott van ő is. Vagyis ha az emberi találkozás Istenben történik, akkor a lét beteljesedik, hiszen közösség keletkezik. Mondhatjuk úgy is, hogy az ember, aki az egész teremtett világot magában foglalja, képes személyisége határait megnyitni a másik ember előtt, azáltal közösségre lépni Istenben. Vagyis egyszerre vagyunk meg nem ismételtető külön, sajátos csodái a létnek, s ugyanakkor kapu a szellemi terek felé. Találkozásunk ezért annyira fontos, ezért ünnep. *Szent nap*. A szó is mutatja, hisz az ünnep szó az *id-nap-ból*, ma így ejtenénk: az *egy-nap-ból* ered. Tudjuk, hogy az *egy* a mindent egybefoglaló szám, Isten száma, értelme pedig: *szent*.

Szent nap a mai, melyben találkoztunk itt, *Aracson* egymással, őseinkkel, akik ezen a tájon küzdöttek, éltek és meghaltak, és hajdani ellenfeinkkel és Istennel, akinek tudta nélkül egyetlen hajszál nem hullhat le a fejünkről. E napot megszentelte a kalendárium is, mert *Nagyboldogasszony*, Magyarország királynéjának napját követi, és *Szent István* napját előzi meg, aki a honfoglalás után egy évszázaddal megszervezte az első évezred modern, magyar államát, amelynek külső erejére jellemző, hogy sorozatban mért súlyos vereségeket a terjeszkedni próbáló Német Császárságra, szellemiségére pedig az a tény, hogy az *Árpád-ház* huszonnégy boldogot és szentet adott Istennek és Európa különböző országainak.

Ahogy a hajszálak sorsa sem a pusztá véletlenségen múlik, a találkozásoké, az ünnepeké sem. Különös helyen zajlik ez a mi ünnepünk, a mostanában, a Kár-

pát-medencében zajló millecentenáris ünnepek között talán a legkülönösebb, szellemileg legteljettebb helyen.

Hogyan? Kérdezhetik, hiszen nem Buda várában vagyunk, nem is Székesfehérvárott, ahol királyainkat koronázták és temették, nem is Pusztaszeren, ahol a honszerző *Árpád* és népe az első országgyűlést tartotta s meghatározta az ország törvényeit. Aracs és ez a táj, a Délvidék, Bánát mindig az ország pereméhez tartozott, mindig végvidék volt, így vagy úgy, *határ*.

Azért, **Hölgyeim és Uraim**, mert az események ritkán történnek a középpontban, mindig inkább a határon. A határhelyzetekből pattannak ki a tudományos fölfedezések, ott dől el, hogy a szerelmesek hűsége igazi-e, betelik-e a pohár, törlik-e a vesszőnyaláb, a nemzetek kultúrájának találkozása milyen gyümölcsöt hoz.

Maga a magyar honfoglalás is egy különös háttérhelyzetben zajlott le ezer és száz esztendővel ezelőtt. Ha képzeletünk vásznára vetítjük a Kárpát-medence akkori térképét, akkor hat-hét politikai képlet határainak formálódását látjuk. Természetesen nem a mai térképeken megszokott éles elválasztással. Az akkori határokat úgy kell elképzelnünk, hogy az egyes országokat tőlük laza függésben álló helyi hatalmacskák övezték. Vazallus lovagok birtokai, néptörödékek, vagy senki földjének nyilvánított gyepük, melyek népe bizony olykor kétfelé is adózott és védelmet esetleg sehonnan sem kapott... Az országok nagyjából vagy egy éles természeti határig terjedtek, például tengerig, széles folyamig, vagy addig, ameddig a széleiket őrző erősségek, várak őrségének az akcióradiusza elért. Ameddig például a Dunántúl nyugati részét is hatalmában tartó frank birodalom márkijai, magyarul őrgórfjai, ismét más szóval a határmegyék ispánjai elmerészkedtek adót szedni. Például a mai Bécs és Győr közötti területen, a Duna mellett húzódó sávban a 9. század közepén még írásos forrás említi a *Nagy Károly* által a 8-9. század fordulóján legyőzött avarok maradékainak országát. Ez az ország akkor a frankok hűbértartója

volt, mai szóval puffer állam a frank birodalom és a Duna északi partján vele szemben álló szláv-morva állam között. Ez utóbbi volt az, amelynek *királya*, *Szvatopluk* Árpádéknak eladta az ország földjét, fűvét, vizét egy lóért, a hozzávaló aranyos nyeregért és kantárért. Hogy ez a követség lezajlott-e s miként, nem tudjuk, de az bizonyos, hogy az országot megszereztük, ilyen jelképes, ma így mondanánk, csőbe húzó ajánlatok mindig léteztek, bár Szvatopluk morva fejedelem a honfoglalás idején már halott volt, hagyatékán fiai marakodtak egymással és a frankokkal.

A magyarok első hadjárataikat éppen ezzel a háborúskodással kapcsolatban vezették jövőd hazájukba. Egyszer a frankok, máskor?? a morvák zsoldjában. Ettől az államalakulattól keletre és északra szerveződött Krakkó környékén a későbbi Lengyelország, a Kárpátok és a mai Ukrajna térségében pedig a halicsi és kijevi normann-szláv fejedelemség. Szláv népek, a későbbi oroszok normann, akkor úgy mondták, *var ég* uralkodók vezetésével. Maga az *orosz*, a *rusz* szó is a normannok hagyatéka. Hogy ezek az államok meddig nyúltak be a Kárpát-medencébe, nem tudjuk. Talán alig, vagy semennyire, mert a Kárpátok jelentős természeti határt képezett, s az őserdőkkel borított hegyekben nem volt mit, miért meghódítani. Ráadásul a lengyelek, a halicsiak, a kijeviek egymással és erős északi szomszédjukkal, a litván fejedelemséggel voltak elfoglalva. Mindenesetre valamiképpen érintkeztek egymással és a morvakkal; a lengyelek, a morvák és a csehek olykor hadakoztak is.

Az ő, ma már közelebről meghatározhatatlan területeiktől délkeletre – ha az óramutató irányát követjük képzeletbeli határjárásunk során – terült el a mai Bukovina, Moldva, Moldávia és Dél-Ukrajna területén Etelköz, a magyarok országa. *Álmos* országa. Az Etelköz mai nyelven folyóközt jelent, ezt a területet sok folyó szabdalja: a Prut, a Szeret, a Moldva, a Don.

A Kárpát-medence déli, a Dobrudzsától az Adriáig terjedő határa három hatalmat uralt. Keleten a bolgár cárt, nyugaton-középen a bizánci császárt, a tenger mellett Velencét. Ezek a politikai képletek mélyen benyúltak a későbbi Magyarország területére, s ott egymással is vetélkedtek, hadakoztak. Többek közt a honfoglalás egyik mellékhadjárata Árpád fiának, *Leventének* a vezetésével éppen az Al-Duna környékén folyt, egy bolgár-bizánci háborúskodással összefüggésben. Ebben Levente – Bizánc szövetségeseiként – először győzött *Simeon cár* ellen, ám a bolgár diplomácia által indított besenyő támadás Etelköz ellen

kikényszerítette a magyar nép átvonulását a Kárpátokon túlra. Levente hadai az etelközi harcok után délről, talán éppen ezen a tájon át vonultak vissza, csatlakozni a honfoglaló hadműveletekhez.

Hogy hol érintkeztek a nyugati-keleti, északi-déli birtoklók, a morvák, a frank birodalom politikai örökösei, a görögök, a bolgárok és a többiek országai, ma már nem tudjuk. Mindenesetre a Kárpát-medence közepe, Erdély, az ottani roppant erdőrengetegek, mocsarak, zabolátlan folyók vidéke minden bizonnyal háttérterület volt valamennyiük szempontjából. Gyepű, ahol töredék népek, avarok, szlávok, a jazigok, a szarmaták, a hunok, a gepidák, és ki tudja még kiknek a maradékai lappangtak és éltek. Hogy milyen sikerrel, mutatja azt egy, a Bodroghközben, tehát Tokajtól északra végzett embertani vizsgálat, mely kimutatta, hogy a mai típusok már a kőkorszaki őslakók közt is megtalálhatók voltak. Tehát a politikai képletek jönnek-mennek, a nyelvek változnak, az úgynevezett nemzetek is, de az ember marad...

Hölgyeim és uraim!

Az ezerszáz éves visszatekintő szemében átfogónak látszó politikai alakulatok mélyén természetesen alakultak új népek, vajúdtak jövőd országok. A türk bolgárok, akiknek uralkodói az Árpádokkal együtt *Attiláig* vezették vissza családfájukat, ekkoriban olvadtak bele az általuk leigázott szlávokba, s veszítették el nyelvüket. Már 864-ben fölvetették a kereszténységet. Bizonyos habozás után nem Rómából, hanem Bizáncból kértek térítőket. Akkor ugyan a későbbi keleti és a nyugati egyház még egy volt, hisz a szakadás csak két-száz év múlva következett be, de igen valószínű, hogy egy római tájékozódású bolgár kereszténység az országot is a nyugathoz kapcsolta volna, s akkor a két nagy európai kultúrkör határa nem itt húzódik a magyar délvidéken, hanem talán Macedóniában...

A többi szláv nép, a horvátok és szerbek is formálódtak már ebben az időben és ebben a térben. A bizánciak által az avaroktól elpusztított Moesia és Illyricum benépesítésére és védelmére behívott szlávok; a horvátok és a szerbek ősei, a saját törzsi szervezeteikben és fejedelmeik alatt a történelem lehetőségei szerint harcoltak ki több-kevesebb függetlenséget a bolgároktól, a görögöktől, a frankoktól. Pár évszázad múlva a magyaroktól, majd a töröktől: minden korban attól függően, hogy...

Árpád seregei éppen ezt a *geopolitikai határhelyzetet* használták ki. Hogy a Kárpát-medencét ennyi

hatalom próbálta befolyása alá vonni, s ennyinek volt a széle, töredező pereme, gyöngö pontja.

A honfoglalás kutatói megállapítottak két ténnyt a hadműveletekkel kapcsolatban. Az **egyik** az, hogy őseinknek menniök kellett Etelközből, mert az utánunk jövő újabb hazát kereső nép, a *besenyő* kényszerítette erre őket. Az a besenyő, amelyet az *űz* sereg szorított nyugatra. Később mindkettő maradékai feloldódtak – többek közt a magyarságban. A **másik**, hogy maguktól is erre készültek, mivel a megelőző másfél évtizedben legalább három nagyobb hadjáratban – az egymással háborúzó frankok és morvák ellen, illetve mellett – kémelelték ki a térség erőviszonyait, táji adottságait. Nem vitás, hogy egy ilyen katonanép stratégái látták, hogy a védelmi és egyéb viszonyok alkalmasabbá teszik hazának ezt a területet az etelközi földeknél. Erre utal, hogy már 892-től kezdve ellenőrzésük alatt tartották a Duna-Garam vonaltól keletre eső területet. A kutatók azon vitakoznak, hogy mekkora volt a besenyő-bolgár támadás ereje, mekkora pusztítást vitt véghez az otthonlévő asszonyok és gyermekek között. Ma már ennek mértéke meg nem állapítható, de minden bizonnyal a kritikus szint alatt maradt a veszteség, hiszen a magyarok nem olvadtak be az új hazában talált egyéb népekbe.

Vagy ha igen, akkor igaza van *László Gyulának* és híveinek, hogy a későavar népesség már nyelvben és kultúrájában magyar volt, tehát a magyar a magyarral olvadt össze.

Hölgyeim és Uraim,

idézzük föl *Anonymus* gesztájából azokat a sorokat, melyek ennek a térségnek a hadműveleteiről szólnak:

„41. fejezet Árpád előnyomulása

Aztán pedig Árpád vezér és nemesei innen – Csongrádból – előnyomulva egész Titelig mentek, s odáig meghódították a népet. Majd tovább indulva a Szalánkemén révhez jutottak, s a Tisza-Duna aljában lakó egész népet igájuk alá hajtották. Innen pedig a bodrogi részekre tértek, s a Vajas vize mellett ütöttek táborot. (...) Akkor Árpád vezér meg főemberei tanácskozás után elhatározták, hogy sereget küldenek *Salán* vezér miatt a Dunán át Bolgárfejeváros ellen. (...) Azon a helyen, ahol a Száva a Dunába ömlik, minden ellenállás nélkül átkeltek a Dunán. Innen tovább indulva Bolgárfejeváros városa ellen lovagoltak. Ekkor a bolgárok vezére, aki *Salán* vezérnek rokona volt, görög segélyhaddal együtt ott termett, hogy nagy sereggel meg-

vívjon velük. Másnap mind a két fél csatarendbe sorakozott a Duna mellett elterülő mezőn. *Tas* fia *Léi* tulajdon jelével megjegyzett zászlaját felemelve, meg *Bogát* fia *Bulcsú* a hadi kürtöket harsogtatva, rögtön előrenyomult a küzdelemhez. A két ellenfél csapatai egymásután összezsaptak s heves viadalra keltek. A görögök és a bolgárok közül igen sokan elestek, mások pedig fogságba kerültek. Tehát Bolgárország vezére látva, hogy övéi a csatában a rövidebbet húzzák, futásnak eredt, s hogy életét megmentse, berohant Fejeváros városába.”

És néhány mondat a 44. fejezetből:

A dunántúli, majd lombardiai hadjárat előtt “sereget akartak küldeni *Gálád* vezér ellen, akinek uralma a Maros folyótól egészen Haram váráig terjedt. – Haram a mai Palánk Fehértemplom közelében az Al-Duna mellett – Az ő ivadékából származott *Ajtony*, akit *Csanád* megölt. E dologra *Szovárdot*, *Kadocsát* és *Vajtát* küldték ki. (...) A Tiszán Kanizsánál átkeltek, és a Csesztreg vize mellett szálltak meg. Azonban semmiféle ellenség nem mutatkozott előttük, akik kezét emelte volna rájuk. (...) Innen tovább vonulva a bögei részekre jutottak. Ott két hétig maradtak, amíg annak a hazának összes lakosságát a Marostól a Temes folyóig meghódították és fiait kezesül összeszedték. Azután seregüket nekiindítva a Temes folyó felé mentek és a főenyvér mellett ütöttek táborot. Midőn át akartak kelni a Temes folyón, ellenük jött annak a hazának a vezére, *Gálád*, akinek ivadékából *Ajtony* származott, nagy lovas, meg gyalogos sereggel, azonkívül még kun, bolgár és blak segítséggel. Mikor másnap – minthogy közöttük volt a Temes folyó – egyik hadsor sem bírta sehogyan sem átjutni a másikhoz, akkor *Szovárd* meghagyta testvérének, *Kadocsának*, hogy serege fele részével vonuljon valamivel lejjebb, aztán akárhogyan, de menjen keresztül és ütközzék meg az ellenséggel. *Kadocsa* rögtön engedelmeskedett testvére rendeletének, a sereg felével sebes vágásban lejjebb került, s minthogy az isteni kegyelem volt a kalauzok, az átkelést könnyen végrehajtotta. Midőn a magyar sereg egyik része *Kadocsával* odaát volt, fele része *Szovárd*dal pedig az innső oldalon, akkor a magyarok megfűtták a harci kürtöket, és a folyón átúsztatva heves küzdelembe bocsátkoztak. S mivel az Isten járt előttük a kegyelmével, nagy győzelmet adott nekik, és az ellenség úgy hullott előttük, mint a kék az aratók után. Ebben a csatában elesett a kunok két vezére, a bolgároknak pedig három kapitánya. Maga *Gálád*, a vezérük, futással ugyan

megmenekült, azonban egész serege elolvadván, mint a tűznél a viasz, kard élén emésztdött meg. Ekkor a diadal után Szovárd, Kadocsa meg Vájta onnan tovább vonulva a bolgár határ felé nyomultak és a Panyóca vi-ze mellett ütöttek táborn. Gálád vezér pedig, amint fen-tebb mondtuk, elszaladt és a magyaroktól való félel-mében Kéve várába húzódott. Harmadnap Szovárd Kadocsa meg Vájta, akitől a Baracska-nemzetség származik, elrendezték seregüket és Keve várának ví-vásához fogtak. Midőn Gálád látta ezt, követeket küld-ve békét kért tőlük, és a várat különféle ajándékokkal együtt önként odaadta nekik. Innen tovább menve Orsova várát foglalták el.”

Hölgyeim és uraim,

önök is jól tudják, hogy mennyi súlyos harc szín-tere volt ez a szelíd lelkű táj. Hogy csak példálózva em-lítsük a *Szent István* alatti Ajtony-lázadást, melyre Anonymus is céloz, vagy Bolgár- más néven Nándorfe-hérvár, ismét más néven Belgrád többszöri ostromát, köztük az 1456-ost, amikor *Hunyadi János* fővezérleté-vel magát a szultáni hadat győztük le. A török, a kuruc időkbeni, majd az 1848/49-es harcokat, a világháborúk ütközeteit és mézszárlásait.

Határ volt ez a szelíd táj és határ volt Magyaror-szág egész 1100 esztendő történelme során. Előbb a nyugat-római összeomlás után újjárendeződő Európa és az Ázsiából érkező, hazát kereső ostromnépek ha-tára. Mi is ostromoltuk Európát és elfoglaltuk – ne fe-ledjük, az Öreg Földrész geográfiai középpontja a Kár-pátokban, Rahó tájékán található – és azután mi let-tünk az ostromlottak. Rajtunk torlódott föl számtalan besenyő, úz, kun, tatár, török, orosz támadás. Erre vo-nultak a középkori kereszties hadak Bizánc és Ázsia el-len, erre, ide menekültek görögök, bolgárok, szerbek a török elől. Itt húzódik a határa Európa nyugati, latin kul-túrkörének, innen délre és keletre ér véget a román művészet, a gótika, a reformáció, a reneszánsz, ezen túl kezdődik a pravoszláviától áthatott bizánci kultúrkör. Az ikonok világa, a gyönyörű férfi-tercettek, az állam és az egyház egysége. Itt ér véget a személyi szabadság-nak, a tulajdonnak, a nemességnek és polgárságnak a nyugatias társadalomrendszere, s amott kezdődik egy másik elképzelés az emberről és közösségeiről. Nagy *Lajos* királyunk uralkodásától, vagyis a 14. század kö-zepétől Buda 154 évi török megszállásig idáig tartott a kereszténység, és amott, Belgrádnál kezdődött az iszlám uralma. S tartott tovább *Savoyai Jenő* 1697-es zentai győzelme után is a múlt századig.

Hölgyeim és uraim!

Kitüntetett, izgalmas helyén éltünk a világnak 1100 éven át. Sokat szenvedtünk idegen hódítóktól, de még többet egymástól, belső békétlenségtől, széthú-zástól, kicsinyességtől. Attól, hogy nem tudtunk igazán találkozni Jézus Krisztussal. S még akkor is, amikor többet mondogattuk az ő nevét, akkor is határsértés-nek tekintettük a másik közeledtét...

Különös békepont ez az aracsi rom a történelem viharában, itt a különböző kultúrák peremén. Tudjuk, az épületet bencés szerzetesek emelték a 13. században és templomát *Szent Miklósnak* szentelték. Később a fe-renceseké lett, akik a látszatok, a fény, a külső gazdag-ság talmi világából visszavezették az Igazsághoz az Egyházat és Európát.

Ki volt *Szent Benedek*, a rendalapító? Európa védőszentjét tiszteljük benne. Az ő szerzetesei vetették meg a keresztény Európa szellemi alapjait. A tudás, az emberi emelkedés fényét ők mentették át a zúgó szá-zadokon, ők vitték el a messziről érkezett új népekhez, köztük mihozzánk, magyarokhoz is.

Több mint különös, hogy fiacskái az aracsi pusztában Szent Miklóst emelik templomuk oltárára, azt a Szent Miklóst, aki a szelídség, a jóság, az ajándéko-zás, a fogolykiváltás, a tengeren hányódók szentje, aki-nek közbenjárásával kegyelmet találhatunk a remény-telennek mutatkozó világi helyzetben Istennél. Szent Miklós alakja a történelem kódébe vész. De elevenen él minden gyermek szívében, mert ő, a myrai püspök minden gyermek *Mikulása*. Bizony, hölgyeim és uraim, a nyugati szerzetesrend a keleti egyház szentjének ajánlja otthonát, aki sok pravoszláv nép számára a leg-kedvesebb védőszent, több ország lobogóján látható az ő alakja. A 2000. esztendőt *II. János Pál* éppen ezért Szent Miklós esztendejének nyilvánította a Kelet és a Nyugat, a két nagy keresztény áramlat megbéké-lése esztendejének.

Szent Benedekben és Szent Miklósban itt, eb-ben az aracsi templomban két világ találkozik, és egye-sül a krisztusi megváltás folytán. Ezért ez a templom mibennünk, kedves testvéreim, akik itt állunk és békesé-geket keresünk két világ között, akik ezért ünneplünk, ezért esdeklünk, nos, bennünk áll ez a templom.

Nézzünk szét ebben az ünnepi pillanatban a szí-vünkben!

Takarítsuk ki!

Teremtsünk békességet, derít odabent! Hagy-junk föl az örökös panaszkodással, a rosszkedvűség-

ből ne csináljunk többé sportot. Szüntessük be a szét-húzást, a kicsinyes ellenkedést, a kesergést, dobjuk el unalmas szerepeinket! Gondoljunk arra, amit Anonymus írt: *Kadocsa rögtön engedelmeskedett testvére rendeletének.*

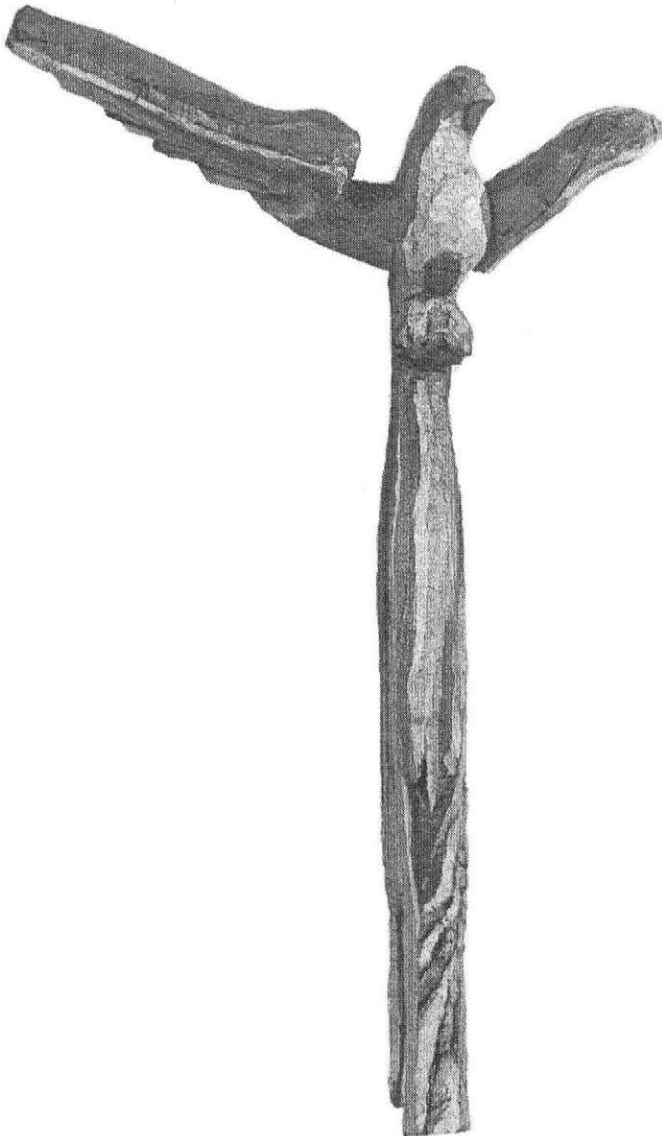
Roszbabb-e vajon testvérünknek engedelmeskedni, mint ellenségünknek?

Látni fogjuk, hogy a legfeketebb felhők fölött is kék az ég, a gonoszság erői csak a történelem másodperceiben kerülhetnek fölültre, a győzelem a bátraké, az

igazaké és a jóké. Ha lelkünk templomát kitakarítottuk, akkor fölépül bennünk, Tisztelt Ünneplő Közönség az aracsi templom is. Rózsaablakán ismét zuhog be a fény, zeng a zsoltosma, az oltár terítve vár bennünket az örök élet ételével és italával.

Még ezeregyszáz esztendeig, vagy ezerszer ezeregyszáz esztendeig, ha Krisztus békéjét meg tudjuk élni.

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

* Elhangzott az 1996. augusztus 20-a alkalmából rendezett ünnepségen.